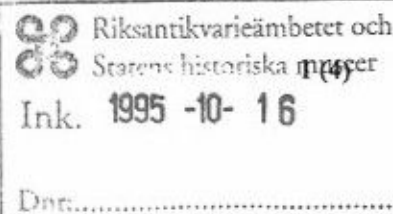

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

BESLUT

1994-11-25
Delgivningskvitto

221-7575-93

Enligt här fört diarium har
detta beslut inte överklagats.

Datum 950116

Länsstyrelsen i Hallands län

Eurodittor Frungren

Kopia
Inskrivningsmynd. i Varberg
BN i Kungsbacka
Fastighetsregister
m. ligh. Kba
KML
EXP
Raä

Byggnadsminnesförklaring enligt lagen om byggnadsminnen av Knapegården "där framme", Råö 13:1, Onsala socken, Kungsbacka kommun

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Knapegården "där framme", Råö 13:1 väcktes av Er, ägare till fastigheten, i samråd med länsstyrelsen, 1994-01-24.

Underrättelse har skett genom skrivelse till Inskrivningsmyndigheten, Varbergs tingsrätt, 94-01-28.

Kungsbacka kommun, byggnadsnämnden, har i en skrivelse 1994-01-03 beretts tillfälle att inkomma med erinringar. Byggnadsnämnden har inget att erinra.

En underrättelse med beskrivning, historik och förslag till skyddsföreskrifter har tagits fram av länsstyrelsen. Denna har 1994-03-03 tillsänts Er och berörda parter. Ni har beretts tillfälle att lämna synpunkter beträffande skyddsföreskrifterna. Ni har i ett yttrande 94-03-15 framfört vissa synpunkter i ärendet och accepterat de föreslagna skyddsföreskrifterna.

Knapegården ligger sydost om Råö på Onsalahalvön i Onsala socken, Kungsbacka kommun. Onsalahalvön utgör avslutningen av den klippiga norra Västkusten. Landskapet är flackt och öppet och bebyggelsen ligger på och invid bergshöjder i anslutning till uppodlad mark. Gården ligger nära havet, bakom Knapeberget, vilket ger lä för vindarna på Kattegatt och Öckerö sund.

Sjöfart och handel har på Onsalahalvön sedan länge varit en viktig näringsgren, vid sidan av jordbruk och husbehovsfiske. Denna kombination har varit ett resultat av ganska dåliga förutsättningar för jordbruk samt närheten till havet och de goda transportmöjligheter det givit. På halvön har också flera skeppsvarv funnits. Under andra hälften av 1700-talet fick handeln till sjöss, den s k bondeseglationen, ett verkligt uppsving och sjöfarnas framgång manifesterades i de större mangårdsbyggnader, s k kaptensgårdar, som då började uppföras. Dessa var både större och mer påkostade än samtida gårdsbebyggelse till följd av det ökade välstånd seglationen gav. Uppförandet av den nya sätesgården på Råö, en av

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Postglo
301 86 HALMSTAD	Kulturmiljöenheten Hospitalsgatan 1	035-13 20 00	035-12 12 59	3 51 83-3

Knapegårdarna, och de förbättringar som gjordes efter hand, var ett resultat av den riskfyllda men ofta gynnsamma sjöfarten.

I skilda handlingar har egendomen fram till slutet av förra seklet hetat Råö säteri medan gården i kyrkoböckerna och i folkmun alltid kallats Knapegården, eller Knabbigaard, Knabgord. Namnet Knapegården kommer från knape vilket betyder man av lågadel. Gårdens ägarlängd går tillbaka till 1500-talet.

Den ursprungliga sätesgården låg norr om den nuvarande. Byggnaderna var uppförda av trä och bildade en kringbyggd gård. Under de svåra krigsåren i början av 1700-talet härjades gården och kom omsider att förfalla. Gården var då bebodd av arrendatorer och förpantningsägare. 1754 beslöt Anders Svensson, en av förpantningsägarna, att flytta från den stora och säkert fortfarande förfallna husklungan och uppföra en ny sätesgård söder om den gamla. Denna gård, "främre gården" eller "där framme", är den som är aktuell för byggnadsminnesförklaring.

1810 upphörde sätesfriheten. Det innebar bl a att alla invånare, även de som inte tillhörde frälset, fick möjlighet att äga säteri. Det bidrog till att kofferdikaptenen Andreas Backman efter vissa ansträngningar blev ägare till hela säteriet 1814. Under Backmans tid förbereddes en tredelning av gården till hans barn. Delningen genomfördes först 1848 och då uppstod tre olika gårdar; "där borte", vilket var f d sätesgården, "där oppe", en ny gård som uppfördes 1816 och "främre gården" eller "där framme", den nya sätesgården.

1858 köptes "främre gården" av lotsfördelningschefen löjtnant Hans Natt och Dag. Gården har sedan dess varit i släkten Natt och Dags ägo bortsett från en kortare period vid sekelskiftet. 1908-10 genomfördes restaureringar och en mindre tillbyggnad uppfördes i väster. Denna tillbyggnad förlängdes ytterligare 1938.

BYGGNADSBESKRIVNING

Då man närmar sig Knapegården "där framme"; ligger mangårdsbyggnaden i fonden med Knapeberget bakom. Byggnaden ligger i nord-sydlig riktning och söder därom ligger en lång ekonomibyggnad med ladugård, i vinkel mot mangårdsbyggnaden. Bakom ladugården ligger några mindre uthus; vagnbod, redskapsskjul, kycklinghus, tvättstuga och fruktkällare/snickeri. Uthusen ligger osymmetriskt placerade och är uppförda under slutet av 1800-talet fram till början av 1900-talet.

Mangårdsbyggnaden är uppförd av timmer med tegeltäckt sadeltak. Väggarna är klädda med gulmålad profilerad locklistpanel. Huvudingången sitter på östra fasaden och har dubbla pardörrar. Planlösningen utgår från framkammarstugans och de äldsta delarna är nästan helt intakta. De tillbyggnader som gjorts är väl dokumenterade. Snickerier m m är välbevarade och man kan avläsa de olika tillbyggnaderna i den fasta inredningen, då t ex fotlisters höjd och spegeldörrarnas utseende varierar. Flera dörrar i den äldsta delen har ålderdomliga beslag och gångjärn. I byggnaden finns också några äldre kakelugnar bevarade.

Den stora ekonomibygnaden innehåller stall, ladugård, höns hus, loge, stort loft m m. Byggnaden är klädd med rödfärgad locklistpanel och har plåttäckt sadeltak. De mindre uthusen är alla klädda med rödfärgad panel och har tegeltäckta sadeltak.

KULTURHISTORISKT VÄRDE, MOTIVERING

Sammantaget tillhör kaptensgården Knappegården "där framme", en av de äldsta och mest välbevarade byggnaderna på Onsalahalvön. Planlösning och inredning i den äldsta delen är närmast intakt sedan uppförandet c a 1754. Gården representerar också den för norra Halland typiska och länge livsviktiga kombinationen där jordbruket kompletterades med sjöfart och handel. Genom sin betydelsefulla historia och välbevarade mangårdsbyggnad kan gården betraktas som synnerligen märklig.

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen (1988:950) att fastigheten Knappegården "där framme", Råö 13:1, Onsala socken, Kungsbacka kommun, förklaras för byggnadsminne. Länsstyrelsen meddelar jämlikt 3 kap 2 § nämnda lag följande skyddsföreskrifter:

1. Byggnaderna inom det område som markerat med röd linje på bilagd karta, skyddsområdet, får inte rivas, flyttas eller till sin exteriör ombyggas eller på annat sätt förändras. Bilaga 1.
2. I mangårdsbyggnadens inre får inte sådana åtgärder vidtagas som medför ingrepp i byggnadens stomme, planlösning eller fasta inredning.
3. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller eller det kulturhistoriska värdet minskar. Vård och underhållsarbeten skall således utföras på ett sätt som är anpassat efter det material och den teknik med vilka byggnaderna är uppförda.
4. Inom skyddsområdet får inte ytterligare bebyggelse uppföras. Området skall hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar ifråga om underhållet av byggnaden.

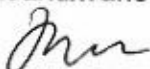
Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna dispens från ovan nämnda skyddsföreskrifter.

Detta beslut kan enligt 3 kap 19 § kulturminneslagen överklagas hos kammarrätten enligt bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av länsstyrelsens styrelse. I beslutet deltog landshövdingen jämte ledamöterna Hans-Inge Sjögren, Lennart Andersson, Ture Isaksson, Sven Eric Lorentzon, Gunnel Welin, Gunilla Wenander Grönvall, Sven Fritzson, Inge Pettersson, Ingrid Johansson, Ester Lindstedt-Staaf, Hans

Leghammar och tjänstgörande suppleanterna Jan Börjesson, Kerstin Zander och Thure Jeppsson

I den slutliga handläggningen deltog förste länsassessor Brita Rönnbäck och bitr. länsantikvarie Mats Folkesson var föredragande.

Björn Molin

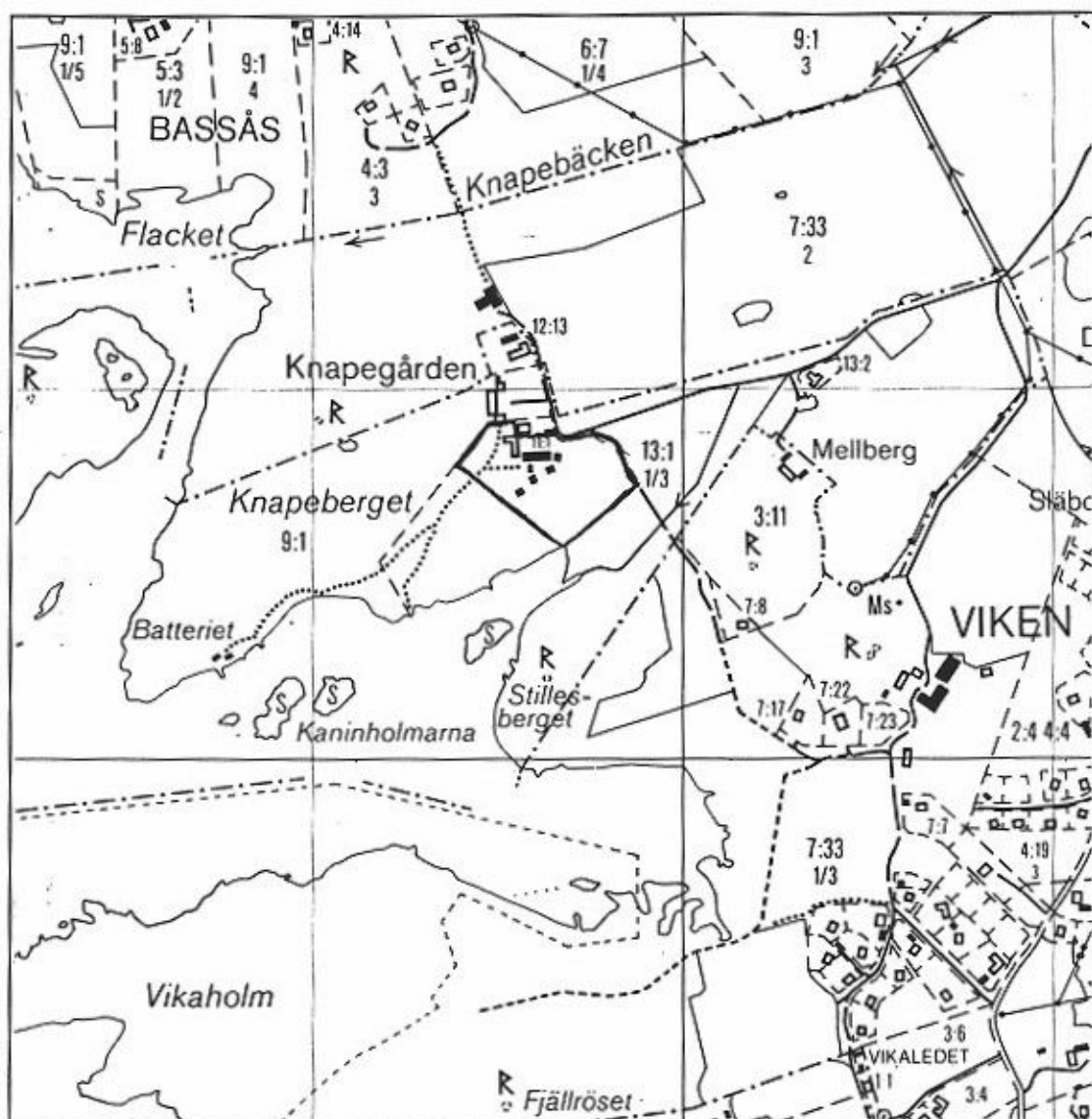

Mats Folkesson

Bilagor

1. Karta
2. Dokumentationsrapport
3. Hur man överklagar

Kopia till:

Riksantikvarieämbetet
Kungsbacka kommun, byggnadsnämnden
Kungsbacka kommun, kulturnämnden
Hallands läns museer, Landsantikvarien
Nordhallands hembygdsförening
Onsala hembygdsgille
Plan- och bostadsenheten
KME
EXP

Ekonomisk karta 06143

Skyddsområde för Knapegården "där framme", Råö 13:1, Onsala socken, Kungsbacka kommun.